

-k- kakor mežikati iz mižati. — Pri opozorilu na Matjaževo ime Korvin (lat. corvinus = krokarček) se spomnimo na Ižanca Andreja Korvina, ki je postal 1606 duhovnik in polatinil po tedanji humanistični šegi svoj izvorni slovenski priimek v Andreaš Corvinus (IMK IV, 151). V naši onomastiki imamo bogato skupino priimkov, ki so nastali iz imen živali (kakih 200), o čemer pripravlja podpisani posebno razpravo.

Erjavčevi spisi niso torej zanimivi le za leposlovca, jezikoslovca in vzgojitelja, marveč tudi za narodopisca, ki ne more iti preko njegovih donosov, četudi so drobni in raztreseni. Tudi učitelj v šoli jih ne more prezreti. *Stanko Bunc*

**Jos. Wester, Iz domovine in tujine.** Izbrani planinski in popotni spisi. Ljubljana 1944. Založilo Slovensko planinsko društvo.

Pod gornjim naslovom je izdal znani šolnik J. Wester izbor svojih planinskih in popotnih spisov, ki so bili povečini objavljeni v Planinskem vestniku, le nekateri v Ljubljanskem zvonu (ti so starejšega datuma). Avtor opisuje v njih svoje izlete širom naše domovine, nekaj malega je popisov iz hrvatskih in dalmatinskih planin ter iz Švicarskih Alp, knjigo pa zaključuje dnevnik njegovega bivanja v Albaniji med prejšnjo svetovno vojno, pod naslovom Med Skjaptri.

Pretežni del knjige govori o izletih po slovenskih gorah in hribih kot so Julijske Alpe, Karavanke, Savinjske planine, Polhograjski Dolomiti, zasavsko, notranjsko ter belokranjsko višavje, pa tudi laagodnejša pota so upoštevana. V teh spisih se izraža mnogo značilnosti in odlik njihovega avtorja, na prvem mestu njegova vroča ljubezen do domovine in domače kulture, dalje živo prirodno čustvo, velika omikanost in erudicija, ki prevevata vse njegovo izletovanje, hkratu pa zlasti stremljenje, navajati z živim vzgledom, kako je potovati radi česar delujejo njegovi spisi nele poučno, temveč tudi zares vzgojno. Po vseh teh potezah se Wester uvršča med naše potopisce -klasike kakršni so bili oba Tuška, Levstik, Jurčič, Mencinger, S. Robič in drugi, ter nadaljuje njihovo tradicijo, s pristavkom, da je način njegovega potovanja v izsledkih narodnega in kulturnega življenja nekoliko manj pionirski od Tuškovega ali Levstikovega, zato pa Wester tembolj posreduje omikanemu turistu neobhodno potrebno znanje in metode potovanja drugim, je bolj pedagoški. Prav k takemu načinu je navajal svoje dijake pokojni prof. dr. Jože Debevc, ki je bil enako »humanističen« popotnik kot Wester. Vse te prednosti so se v nekaterih spisih močno uveljavile in srečno združile in zanimivo je, da rajši pri »malih tisočakih« kot pa pri velikih. Med najboljše take prispevke spadajo izleti na Slivnico, na Mirno goro, na Kum — ta in pa izlet na Boč služita lahko za vzor kratke monografije — bogat je izlet na Kokovnico ali Kriško goro, izmed velikanov je pa pač najbolje podan Mangart, dočim izleti na druge vršace manj zadovoljujejo.

Na enak način kot starejši potopisi prispeva tudi W. to in ono zanimivost k našemu narodopisju, seveda bolj v obliki bežne opombe, kot izčrpnega stvarnega podatka. Za vas Nomenj omenja zaostalost in konservativnost življenja, kar je gotovo važna opomba glede na sosedne naselbine v obeh Bohinjskih dolinah, ki so se že povsem modernizirale (str. 14). Istotam omenja, da na Koprivniku znani mlin na veter ob času njegovega izleta ni več obratoval. Dalje je govor o čedrah na Gorjušah (13), o nabiranju brusnic na Ratitovcu (16), o mlinu kmeta Matevža pod Blegošem na vodni pogon, ki mu žene tudi poljedelske stroje (20), o klesanju mlinskih kamnov v Trziču (47), o planinah okrog Storžiča (174 sl.), nadalje omenja Valvasorjevo navedbo o škorpionih po Tržiških planinah (176), ki je ob Valvasorjevem času gotovo veljala, saj je škorpion tam še danes pogosta žival, na kratko navaja bohinjsko sirarstvo (188), »basanje« goveda s planin v Bohinju (190) itd. Vse to so sicer drobci, toda drobci, ki lahko postanejo v določenih primerih zelo dragoceni. Zato bi si jih etnograf želel čim več, a ne samo to, tudi da bi jih bili nadomestili iz črpnih stvarnih popisov in da bi se sploh potopisci za te stvari nekoliko bolj zanimali, bi bilo dobro. Nekaj takega blaga je W. zabeležil tudi v svojem albanskem dnevniku (279: Kako Albanci delajo kruh, 286: o kmetovanju Arbanasov, 295: o indoevropskem izvoru), vendar

glede na edinstveno etnografsko in starinoslovsko bogastvo te dežele je njegovo razmerje do nje, čeprav razumemo nerazpoloženje, ki ga povzroča vojaška suknja, površno in krivično.

K stvarnim izvajanjem bi bilo tu in tam pristaviti kako opombo. Glede imenoslovja ni prav, da pisatelj spreminja v pregoreči potrebi po novotvorbah stara imena, n. pr. Savinjske Alpe v Savinjke (str. 182), Radovino v Radovinsko dolino (str. 194) in pod. Nomenklatura planin v Kriški gori se mi ne zdi popolnoma prepričevalna in zanesljiva. Na Bašelskem Gradišču ni cerkvice sv. Lovrenca (str. 172); kraj, kjer stoji cerkev, je Sv. Lovrenc nad Bašljem, Gradišče pa je samostojna, kakih 20 minut od tod v masiv Storžiča zarinjena glava. To Gradišče je arheološko najdišče. Nemško ime Privatkogel (str. 81) je gotovo dobro ohranilo slovensko ledinsko ime, ki se je najbrž glasilo Privod (dial. Privat), to je kraj, kamor so gonili drobnico napajat, jo privajali k vodi. H. Tuma (Imenoslovje Julijskih Alp, 1929, str. 31) ravno tako navaja kot pravo ime Prihod, Privatkogel pa kot spačenko (ibid. op. 13). S stališča planšarske prakse nima beseda prihod onega pomena kot privod (v bližini je hudournik), zato bi bilo pravo ime kraja treba natančno v lokalni izgovarjavi ugotoviti in določiti.

Wester piše lep, korekten jezik. Značilno zanj je, da rad uvaja nove izraze in sam nove tvori. Mnogi izmed njih so zelo lepi. Izmed nekaterih novo upeljanih pa bi opustil rabo besede v r h u n s k i v pomenu vrh (vrhunski cilj — odmor, — načrt), ker zveni nelepo, dalje p r o m i n e n t e n vrh, ker te žurnalistične fraze niti za osebe ni priporočati; »vrhovi se čredijo« tudi ni lepo povedano, izraz je nastal v planšarskem jeziku in ima povsem določen pomen. Ugaja mi pisava s o l n c e ; W. ima zanj gotovo svoje utemeljene razloge. Sem in tja motijo čtivo preobilna izkazovanja družabne in galantne pozornosti, kar naj bi avtor v prihodnje popolnoma opustil.

Knjigo, ki je posvečena lepotam naše domovine, priporočamo še posebej zaradi njenega humanističnega nastrojenja in v želji, da bi pobudila mnogo potopisov, ki bi nam domovino prikazovali s stilom klasičnega potopisa. Narodopisca bodo taka dela vselej zanimala in ga morajo. Knjigo krasi številni na umetniškem papirju tiskani fotografski posnetki gora in krajev, izvršeni od priznanih strokovnjakov.

R. Ložar

Ljubo Babić, *Boja i sklad*. Prilozi za upoznavanje hrvatskog seljačkog umieća. Liepa naša domovina knj. 5. Izd. Hrv. izdavačkog bibliografskog zavoda, Zagreb 1943. 47 str. besedila z 12 risbami in 14 barvastih tabel.

Znani hrvatski slikar in umetnostni zgodovinar Ljubo Babić je izdal pod značilnim naslovom »Barva in harmonija« vse pozornosti vreden prispevek k študiju hrvatske narodne noše kot ljudskoumetnostne ustvaritve. Narodna noša je Babiću kakor A. Rieglu drugim umetnostnim pojavom enakovreden izraz umetnostnega hotenja in tako pojmovana nič »drugega kakor z linijo, obliko in barvo izraženo in fiksirano čustvovanje«. Narodno nošo pa je treba pojmovati kot plastično, na živem telesu uveljavljeno umetniško dejstvo. Noša lahko plastični izraz telesa posebej poudarja, s tem da se mu pokori, lahko pa mu je prav nasprotna in ga zakriva ter se izraža z lastnimi težnjami. To velja predvsem za primitivne noše in v polni meri tudi za hrvatsko. Vendar je tudi v teh primerih nošo mogoče pravilno razumeti samo v njeni plastični resničnosti v zvezi z živim telesom in ne samo v njeni ploskoviti, neživljenjski prikazanosti v etnografskih zbirkah in pod. Le plastično, iz kretenj živega telesa svoj smisel zajemajoče pojmovana narodna noša bo pravilno razumljena tudi po svojem barvastem in ornamentalnem izrazu.

Druga važna ugotovitev glede narodne noše je, da ni nekaj stalnega, ampak da se tudi pri nji v teku časa spreminja likovna vsebina linij, oblik in barv, ohranja pa se način, kako se po teh linijah, oblikah in barvah uveljavlja njen izraz. Narodna noša ima torej tudi svojo razvojno zgodovino.

Babić se je v svoji študiji lotil hrvatske narodne noše kot slikar, ki ga zanima predvsem njen barvno likovni svet. Njegov namen je bil ugotoviti s